

Opsamling på møde med landmændene i Landbruget i Landskabet

Afholdt onsdag, den 25. februar 2015

Erfaringer og læring af projektforsløbet – landmændene

Formålet med projektet har været at udfordre den nuværende praksis for planlægningen i det åbne land og bidrage til, at kommunernes og landmændenes ønsker til planlægningen i det åbne land i højere grad kan koordineres.

- at udvikle en ny form for samarbejde mellem landmand, kommune og lokalsamfund, påvirke måden, hvorpå kommunerne organiserer sig
- at udvikle og påvirke rammerne for udvikling i det åbne land – produktion herunder anlæg, markarealer samt natur, miljø, landskab, rekreation (smidigere sagsbehandling, sikker viden om og plan for bedriftens udviklingsmuligheder)
- at få gjort forskning praktisk anvendeligt og med mulighed for at opnå synergi mellem de forskellige forskningsretninger

-Hvordan er det så gået?

Landmændenes erfaringer – hvad tager landmændene med sig fra projektet?

- *Dialog med kommunen*
  - Der er i projektet blevet knyttet tættere bånd mellem kommune og den enkelte landmand
  - Opnået en fælles forståelse for problematikker og barrierer for udviklingen i det åbne land
  - Flere af de deltagende landmænd har som følge af det tillidsforhold, som er bygget op gennem projektet, fået en kontaktperson ved kommunen – dvs. en direkte ”indgang” ved kommunen. Kontaktpersonen hjælper den enkelte landmand med at komme i kontakt med de rette medarbejdere, forvaltninger osv.
- *Dialog med lokalsamfundet - interessentmøder*
  - Beboere i lokalområdet vil gerne vide noget mere om, hvad der sker på bedriften – løbende at få større indsigt i og viden om planerne for bedriften
  - Dvs. landmanden skal se selv i en mere aktiv rolle overfor lokalområdet, men også i forhold til kommunen
  - Der opstod gode idéer til samspil mellem bedrift og naboer ved interessentmøderne. F.eks. har en af de deltagende landmænd oplevet det lokale markvildtslag på baggrund af interessentmødet har ringet til områdets landmænd, for at høre om det kunne være mulighed for at få et samarbejde op at stå vedr. markvildtstiltag.
  - Der blev på interessentmøderne snakket om muligheder for at afhjælpe gener som f.eks. transport og gylleudbringning.
  - Idéer til, hvordan kan bedrifterne bidrage til oplevelser, kulturmiljø, rekreation osv. blev også drøftet på interessentmøderne.

Landmændenes erfaringer – hvad kunne gøres bedre?

- Landmændenes incitament for at deltage i projektet har været forskellige – flere kunne ønske at det kom tydelige til udtryk i udviklingsplanerne
- Flere af de deltagende landmænd har ønsket at blive inddraget mere i arbejdet med udviklingsplanen f.eks. gennem flere møder
- Tidligere tilbagemelding fra de deltagende forskere – hvad har de fundet på arealerne? Hvad betyder målingerne? Denne tilbagemelding opnår landmændene på markvandringerne i starten af maj.
- Formidling til offentligheden vedr. barrierer og muligheder for udvikling i landbruget – f.eks. offentligheden ved ikke, hvilke omfattende konsekvenser § 3 områder kan have for landbruget.

Erfaringer og læring af projektførelsen – kommune og rådgivere

Kommuner og rådgivere har i samspil med landmændene deltaget i udviklingen af en sammenfattende metode til samarbejde og udvikling af det åbne land. Både som enkeltpersoner men også deres respektive organisationer, hvor der i projektet har været fokus på tværfaglighed og samspil – både internt men også i dialogen med samarbejdspartnere.

Hvad lærte kommunen?

Tidlig dialog giver

- Udfordringerne bliver tydelige for alle deltagere
- Ideer og muligheder til fælles gavn opstår
- Relationer styrkes/opstår
- Ejerskabsfølelse vokser

Forebygger konflikter / indsætter andre end kommunen som "skydeskive" / ansvarsdeling

- **Bedre indsigt i, hvad konkrete virksomheder har i støbeskeen**
- **Mere videndeling på tværs i kommunen / bedre samarbejde mellem sektorer**
- **Udbredelse i kommunen af landbrugets vilkår**

Afledt af projektet anvender Hjørring Kommune nogle af de procesværktøjer, som er blevet udviklet og afprøvet i "Landbruget i Landskabet" i deres vindmølleplanlægning. De positive effekter man opnår ved at involvere interessenterne tidlig i processen, kan give nogle holdbare løsninger, som alle er tilfredse med.

Hvad lærte rådgiverne?

- Gode løsninger kan skabes mellem kommune og landmand/lokalområde baseret på lokal viden og prioritering
- En del problemstillinger kan løses her og nu ved tidlig dialog
- Vigtigt at arbejde videre med helhedsvurderingen af en bedrift i forhold til udviklingsmuligheder
- Ting tager tid – Landbruget i Landskabet har været et ambitiøst projekt, hvor vi ikke er nået i mål med det hele. Det tager tid at ændre et mindset, hvilket er nødvendigt for at nå i mål.
- 2 deling i udviklingsplanen – en kommunikativ del og en aftaledel. De to dele er værd at arbejde videre med.

Hvilke barrierer så vi?

Generelt:

- **Løbende nye og uforudsigelige krav.** Miljø og dyrevelfærd
- **Statslig styring -> manglende fleksibilitet -> forhindrer helhedsløsninger**

På teknik-og miljøområdet f.eks.:

- Beskyttelse og evt. pleje af søer og naturområder
- Bidrage til Naturplan Danmark (en sammenhængende natur, høj biodiversitet)
- Vedligeholdelse af offentlige vandløb og genopretning i hht Vandplanen
- Beskyttelse af særligt vigtige grundvandsområder via indsatsplaner
- Skovrejsning
- Klimatilpasninger
- Begrænsning af CO₂-udledning
- Resurseudnyttelsen (resursestrategien/affaldsplanen)

Dertil opgaver og ansvar, der mere handler om at gøre kommunen til et attraktivt sted at bo og drive virksomhed, f.eks.:

- Håndtere gener som følge af lugt, støj og trafik
- Sikre vejenes kvalitet og trafiksikkerheden
- Vedligeholde og skabe muligheder for rekreation (naturområders og strandes bruger-venlighed etc.)
- Landskabsforvaltning i bred forstand
- Gode rammebetingelser for virksomheder
- Turistfremmende initiativer
- Åbenhed kontra fortrolighed: Tidlighed og åbenhed i samarbejdet konflikter med behovet for fortrolighed (offentlighedsloven)

Øget dialog og samspil mellem kommune, lokalområde og landbrugserhverv kræver veludviklede processuelle kompetencer f.eks. evner som ordstyrer. Det kræver evner, at lede mødet mellem interesser.

Konkrete barrierer:

- **Kommunal planlægning:** Planloven rummer ikke redskaber, der kan bruges til at sikre holdbare rammer for udvikling af virksomheder i det åbne land
- **Naturbeskyttelse:** NBL er for stiv. Erstatningsbiotoper. Naturplan Danmark
- **Harmoniregler:** Udtagning af jord til natur/rekreative formål -> tab af harmoniareal
- **Støtteordninger:** Mange og ufornuftige krav vedr. afgræsning af naturarealer
- **Vejtilstand, trafiksikkerhed, vej-by-struktur**
- **Arrondering:** Mange og spredte arealer
- **Spredt animalsk produktion:** På flere adskilte anlæg (i nogle tilfælde)
- **Konkurrence ml. de store landbrug i området (JPL og DB)**
- **Retsbeskyttelsen** af en miljøgodkendelse kun 8 år. For lidt til landbrug

SEGES – mere overordnede betragtninger

- Manglende redskaber til at lave prioritering mellem sektorer/temaer
- Manglende planredskaber – hul mellem kommuneplan og miljøgodkendelse (to trin mere – bedriftsplan og områdeplan)
- Svært at bryde sektorer, at få forskere, rådgivere, kommuner til at se på tværs, at se udover nuværende barrierer (hænger sammen med prioriteringen og det at gå fra regulering til planlægning – paradigmeskifte)
- Mangler at afprøve mulighederne på områdeniveau (at flere bedrifter skal arbejde sammen om at løse problemstillinger, samspil til kommunale/statslige opgaver, hvor der er behov for at bedriften spiller en rolle og har indflydelse)
- Svært at skabe investeringssikkerhed (tidsperspektiv)
- Bedriftens NYE rolle som både producent, arealforvalter indenfor dyrkningsflade, natur, miljø, rekreation mv. samt en mere aktiv deltagelse i den offentlige planlægning, den sociale vinkel /anerkendelse. Det er en svær opgave, men der er mulighed for indflydelse.

Hvordan er erfaringerne blevet delt i projektet?

- Fælles forskermøde x 2 – få forskerne til at kigge på tværs af sektorer, forståelse for barrierer og muligheder bringes videre i andre projekter
- Studietur til England – fokus på hvordan arbejder man med miljøplanlægning i England, inspiration til bottom-up processer, drøftelse af forskellige med implementering af EU's miljøregler
- Temadag – planlægning for og med landbruget – inspiration og videndeling på tværs af projekterne Fra Plan til Handling, Fremtidens Landskaber og LIL
- Møde med Helle Tegner Anker, professor indenfor – drøftelse af mulighederne for gensidigt bindende aftaler i det åbne land, lokalplaner i det åbne land
- Møde med Realdania – drøftelse af muligheden for et jordfordelingsprojekt, hvor man prøver nogle af de påpegede muligheder i LIL af, multifunktionel jordfordeling

Hvordan er erfaringerne blevet videreformidlet ud af projektet?

- Erfaringer, redskaber, nyt koncept – videndeling i forskellige netværk (landmænd, kommuner, rådgivere)
- Oplæg og videndeling på konferencer og møder – eks. Natur & Miljø konference, Realdanias Landbrugsforum, Naturstyrelsen, NaturErhvervsstyrelsen, KL, L&F, Landdistriktkonference
- Møder med Naturstyrelsen og Natur Erhverv bl.a. om projektet, kommuneplanlægning, lokalplanlægning og jordbrugsanalyser
- Løbende dialog med Landbrug og Fødevarer og KL
- Erfaringer har dannet baggrund for indspil til høringssvar

Den videndeling og de frø som er blevet sået på forskellige møder og i forskellige fora begynder at vende tilbage i form af øget debat i blandt forskellige grupperinger indenfor planlægning, landbrug mv., nye projekter med nyt fokus og pejlemærker.

Projektets resultater og den videre færd

Hvilke muligheder så vi og hvordan kommer vi videre?

- Bedre rammevilkår for landmanden
- Gennem større harmoni mellem natur, miljø, transportforhold og produktion forventes landmanden at kunne blive en effektiv natur- og miljøforvalter samtidig med, at produktionsmulighederne forbedres.
- Bedre forudsætninger for samarbejde dialog mellem kommune og landmand
- Harmonien skabes gennem samarbejde og dialog mellem kommune, rådgivning og landmand samtidig med, at praksis og lovgivning tilpasses i tråd med Natur- og Landbrugskommissionens anbefalinger.

Effekter på sigt:

- Etablering af en miljø- og naturforvaltningspraksis (også andre temaer), der formår at balancere natur- og miljøhensyn med produktionen og den fremtidige udvikling.

Hvor kan projektets resultater videreføres – hvilke tendenser ser vi?

Projektet er nu i slutfasen. Der er høstet nogle erfaringer og skabt resultater, som skal formidles ud til centrale aktører og beslutningstagere. For at få erfaringer, resultater og intentioner fra projektet til rykke ved samarbejdspraksis, lovgivning og plansystem for at nævne nogle enkelte indsatsområder, kræver det et langt sigte, hvor Landbruget i Landskabet har været med til spore debatten i relevante kredse. Men vi skal videre for at opnå den forandring, som er nødvendig for en bæredygtig udvikling af det åbne land.

Parallelt med projektets forløb og de resultater og budskaber, som kan drages ud af Landbruget i Landskabet ser vi tendenser til at blandt styrelserne, en række kommuner og tilskudsgivende fonde begynder at være et større fokus på tværfaglig og -sektoriel tilgang og praksis til planlægning, mulighed for lokale løsninger, større lokalpolitisk råderum og mulighed for flere handlemuligheder mellem kommune, lokalområde og bedrift.

Fremtidige fokusområder og udviklingsprojekter:

- Redskaber: Jordfordelingsprojekt – arbejdsgruppe, muligt jordfordelingsprojekt, Collective Impact, Realdania
- Interessefællesskaber og samarbejde på tværs: Collective Impact – Det åbne Land som dobbeltressource – bæredygtig arealanvendelse – balance mellem interesserne, Realdania
- Planlægningssystem og områdeplaner: Københavns Universitet - Fremtidens Landskaber
- Den nuværende lovgivning/praksis: Naturstyrelsen, NaturErhvervstyrelsen, Bo, Bolig og Landdistriktministeriet
- Projekter og fonde: Ydreområderne på forkant, Villum/Veluxfonden – ambitiøse projekter og samarbejder på tværs

Den resterende projektperiode

I projektet Landbruget i Landskabet vil der i den resterende projektperiode være fokus på at få formidlet projektets resultater og budskaber via:

- Afslutningskonference den 10. marts 2015 er afholdt. Se oplæg og fotos [her](#)
- Informationsstand om Landbruget i Landskabet på Natur & Miljø konferencen "Grøn omstilling og helhed i forvaltningen" den 19.-20. maj 2015
- Artikler – bringes i forskellige medier til forskellige målgrupper for at sprede projektets budskaber
- Markvandring for projektdeltagerne, hvor de i projektet deltagende forsker præsenterer deres resultater, uge 19
- Bilaterale møder – "lobbyere" (vil også pågå efter projektets afslutning) f.eks. NaturErhvervsstyrelsen, Naturstyrelsen, KL m.fl.
- Konference/Temadag – regionsmøde - erfaringsudveksling – Nordjylland